

LA CAMPANA

Una mare irresistible, una tragèdia insuportable

PERE
ANTONI
PONS

Desconec fins a quin a punt el conjunt de l'obra de l'escriptora alemanya (jueva!) Angelika Schrobsdorff

(1927-2016) té un component autobiogràfic, però diria que és significatiu que trigués tant de temps a escriure la història de la seva mare i de tot el que la seva família va viure a l'Alemanya nazi, durant la Segona Guerra Mundial i en la devastada postguerra. Va ser tan terrorífic que és comprensible que hagués de digerir-ho durant dècades abans de posar-ho sobre el paper. (Claude Lanzmann, que va ser un dels seus marits, també va esperar, fins als anys 80, per filmar el mític documental *Shoah*).

Amb tot, *Tu no ets una mare com les altres*, que es va publicar en alemany el 1992 i de seguida va convertir-se en *bestseller*, és molt més que un relat memorialístic sobre una família jueva que, com tantes altres,

TU NO ETS UNA MARE COM LES ALTRES
ANGELIKA SCHROBSDORFF
LA CAMPANA
TRAD. ALBERT VITÓ
620 PÀG. / 23,95 €

va ser víctima de la injustícia absoluta. També és la vibrant evocació d'un món –el de l'Alemanya accelerada i neurastènica dels anys 20 i de principis dels 30– que va quedar fet miques amb l'ascens del nazisme. I, sobretot, és l'intent d'una filla per aclarir a partir dels records i de les paraules –les pròpies, però també les de moltes cartes privades que s'han conservat– qui era la seva mare, una dona tan huracanada en els seus anys gloriosos –es va prometre que tindria un fill amb cada home que estimés, i així va fer-ho–, i tan endimoniadament miserable al final de la seva vida, que va ser sempre un enigma per a aquells que la van tractar.

L'Else, la mare de l'autora, és qui ocupa el lloc central del relat, fins al punt que el seu estat anímic sovint condiciona la naturalesa del text i la força de l'obra. Vull dir que quan l'Else està pletòrica –jove, bella, feliç, impulsiva, seductora, desinhibida– el llibre vessa d'energia i es llegeix amb una passió i una curiosi-

tat insaciabls, mentre que des del moment que comença a ser vituperada per la desgràcia el llibre es torna una mica monòton, s'espesseix i decau, excepte en algunes de les desolades i lúcides cartes reproduïdes en el capítol final.

Escapar (o no) del món jueu

En aquest sentit, resulta fascinant l'evolució de l'Else, que va néixer al si d'una família jueva de Berlín el 1893 però que, sense trencar mai del tot amb els seus pares, va optar per escapar-se del món jueu, tradicional i rígid, i, amb el seu temperament de “bestiola indomable”, va abraçar la modernitat cultural i la sofisticació i la llibertat de costums que representava el món cristià (no religiós) en l'Alemanya d'entreguerres. Naturalment, aquesta opció seria cruelment capgirada pel curs de la història. Que, de jove, l'Else fos “deslleial amb la família i el judaisme”, al cap dels anys no la salvaria de ser condemnada per jueva.

Schrobsdorff no idealitza la mare. La capacitat de l'Else per meravellar els homes i les dones també és el resultat d'un egoisme que la duu a negligir els fills i a enganyar sistemàticament el seu tercer i devot marit, i l'entusiasme amb què es llança a l'hedonisme eròtic, social i cultural no és només una mostra de vitalisme sinó també una forma covarda d'inconsciència, que la fa ignorar la tempesta que es prepara.

En conjunt, *Tu no ets una mare com les altres* té tres virtuts que la converteixen, més enllà d'uns pocs passatges feixucs, en una lectura impactant i molt recomanable. La primera virtut és l'autenticitat –energia, relleu, veritat humana– que traspuja tot el que s'hi explica. La segona, la clarificadora complexitat amb què retrata el marc sociopolític en què es desenvolupa la vida de l'Else. I, finalment, la tercera virtut és la qualitat de la prosa –bona traducció d'Albert Vitó i Godina–, que destaca per la precisió lèxica, pel ritme torrencial i per la destresa amb què organitza uns materials –narratius, íntims, històrics– a vegades brutals i a vegades delicadíssims. ♦♦

L'altre fet diferencial

Fa poc es van fer públics els resultats de l'enquesta d'hàbits i pràctiques culturals d'Espanya, elaborada pel ministeri d'Educació, Cultura i Esports, referida als anys 2014-2015. Un bon apartat el dedica al món del llibre. No dóna resultats gaire sorprenents. Per exemple, ens confirma que el consum del llibre en format digital segueix estant molt per sota del de paper. Només un 17,7% del total de la població espanyola admet que llegeix llibres digitals, mentre que un 59% segueix llegint en el format tradicional. Aquí es planteja el primer misteri interessant. Les dues xifres sumen 76,7%. Això vol dir que a la pregunta: “¿Vostè llegeix llibres en digital o en paper?”, un 23,3% dels enquestats han respost “Com?”, “Ni d'una manera ni de l'altra” o “De les dues maneres”. Seria interessant saber-ho. A Catalunya som els cinquens d'Espanya pel que fa als lectors en llibres de paper, però atenció, els catorzens en presència del llibre digital. Vet aquí un tret diferencial claríssim.

No ens agrada el digital

Per què els catalans estem a la cua de l'acceptació del llibre digital? ¿Som conservadors? Som sentimentals? O al contrari, som clarividents? (Cal tenir en compte que el llibre digital ha fracassat arreu del món.) Els lectors de la Comunitat de Madrid, per exemple, declaren un índex d'amor pel llibre digital que dobla el dels catalans. Jas'ho faran. Fa més mal que Madrid, segons aquesta enquesta, sigui la comunitat espanyola més lectora, tant pel que fa a llibres de paper com a digitals. És una referència purament quantitativa, gens menyspreable, però que expressa valors de llibres llegits en brut. A l'estadística interessant, la dels llibres llegits “per càpita”, els catalans tampoc no hi som. Els que en llegeixen més de mitjana per persona són els murciàns en paper i els de Cantàbria en digital. Sembla com si a Catalunya ens agradés més fabricar i vendre llibres, que no pas comprar-ne ni llegir-ne. No sé si es pot fer una independència amb gaire força, així. ¿Es el que volem? Per tant, en aquest penúltim article de l'any, a part de desitjar-los tota la felicitat, permetin que, a més, fem una carta als Reis, des de la humilitat: que ens portin llibres, molts llibres, de paper o digital. ¿Que els Reis es despisten? Compren-ne. I, sobretot, llegim-los. Feliç any nou lector! ♦♦

‘Una cena en casa de los Timmins’, de W. Thackeray

RAMONA
PÉREZ

A la coberta de la novel·la l'editor ens diu: “La buena literatura de cualquier época, ya lo sabemos, nos habla, sobre todo, de nuestro presente”.

La senyora Timmins, casada amb un jove lletrat, dóna per fet que, amb la carrera professional del seu espòs, comença un moment de prosperitat que es farà definitiu. Malauradament s'equivoca: el plet queda resolt abans de donar profit als advocats i ella té la seguretat que a la fi el seu estatus es correspondrà amb l'honorable llinatge que la guarneix.

El matrimoni organitza un sopar per a vint persones per fer pública la seva prosperitat. Com que l'experiència en matèries domèstiques de la mare de la Sra. Tim-

‘UNA CENA EN CASA DE LOS TIMMINS’
WILLIAM M. THACKERAY
TRADUCCIÓ D'ÀNGELES DE LOS SANTOS
62 PÀG.
11 €

mins –la gens estimada sogra del Sr. Fitzroy Timmins– no és suficient, recorren als consells de l'establiment més prestigiós de la ciutat: Fubsby's, l'enlluernadora botiga on s'ofereixen els productes més exclusius i delicadament elaborats que ens podem imaginar: “Miren las fresas con sus hojas. Son todas casi tan grandes como un bolsito de señora y parece que las han criado una a una en una guardería” (pàg. 39).

Les treballadores de Fubsby's són noies particularment boniques, tot fa enlluernar! El jove advocat es troba immers en una felicitat tan acollidora que no és capaç de tornar a la realitat per fer saber a la seva dona que s'ha acabat el període d'eufòria econòmica i que els deutes els acompanyaran de manera indefinida en el temps.

Arriba el dia del sopar; menjar, estris i servei estan a l'altura, però l'esdeveniment no funciona, els Timmins viuen el fracàs aquell mateix vespre... La decepció els aclapara; la situació és tristament difícil; el futur, molt negre... Quin preu més alt han de pagar per un vespre de plenitud!

Ens divertim, Thackeray ens fa somriure i riure obertament.

Les paraules de la coberta es confirmen. També ho fan els paral·lelismes amb el nostre present, com de grotesc pot resultar l'ésser humà quan s'entesta a fer saber als altres el seu grau de sofisticació i poder adquisitiu.

Gaudim, compadim els personatges fràgils i espantadissos i, com en una falla, arribem a conclusions molt alligonaadores que compartirem moltes vegades amb un irreprimible somriure. ♦♦